

NYOMDÁSZATUNK JÖVŐJE.

IRTA: CZAKÓ ELEMÉR DR.

AKÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRE dicséretes áldozatkészséggel ezelőtt hét esztendővel egy továbbképző szaktanfolyamot indított meg, amely hívatra lett volna a nyomdászoktatást iparművészeti irányba terelni. A kezdet szűkös viszonyaiból lassankint kinőtt az intézmény. Először az óras-ipari szakiskolában állandó helyiséghez jutott, majd egyesek adománya által támogatva, sikerült megvetnie egy szerény kísérleti nyomda alapját, legutóbb pedig az állam mintegy 2000 koronás évi segítséggel járult a tanfolyam céljainak előmozdításához.

Ez a korlátolt eszközökre támaszkodó keret is már elég alkalmat kínált arra, hogy valami történjék a nyomdászművészet javára. S az a hét esztendő, amióta a tanítás folyik, annyi anyagot hozott fölszínre, amiből kellő kritikával meg lehet állapítani, hogy a kezdet nehézségein túl lévő tanítás eredményekre vezetett-e s biztosítja-e a fejlődést ezeken az alapokon.

Együtt van hat évi előzmény után a legutóbbi évnek termése az iskolai kiállításon. A szaktanfolyam vezetői ezt az eredményt mindenképen értékesnek becsülik. Arra mutat legalább az a körülmény, hogy egy olyan díszes kiadványban tettek közzé a növendékek java munkáit, amely kiadvány az állami dotációnak több mint kétharmadát emésztette fel a maga külsőségeivel.

Az igazságos bíráló azonban a kiállítás és az Értesítő-nek nevezett kiadvány áttanulmányozása után kénytelen azt a leverő, de jól megfontolt véleményt kiformalni, hogy a nyomdász-szakoktatás ma még jobban ki van szolgáltatva a dilettáns kísérletezőknek, mint valaha. Az ad hoc felbukkant tanárok kétségtelenül jóakaratólag és jóhiszeműen dolgoztak, sőt bizonyos nemes önfeláldozást sem tagadhatni meg tőlük, mikor csekély szabadidejüket minden különösebb honorálás nélkül bocsátották a köz rendelkezésére, de viszont el nem hallgathatjuk ennek fejében, hogy teljesen szervezetlenül és főleg saját képességeik vizsgálata nélkül fogtak a tanításba. Hat év alatt hatféleképen tanítottak és annyi kísérletezés után még most is minden egységes cél hijával vannak. A legeslegfőbb tantárgyakat, a rajzoktatást és a mesterszedést pedig elrettentő hamis nyomon üzték.

A rajzoktatást mindjárt kiforgatta sarokaiból egy nagy túlzás. Elterjedt az a hit, hogy csak az áll Gutenberg művészetének a magaslatán, aki fejleceket, címlapokat, menükártyákat stb. tud rajzolni. Az Értesítőben a szakiskola céljául egyenesen az van kitzve, hogy az „a könyvnyomtatóból grafikus művészeket neveljen“. Ennek behatása alatt 75 növendék közül 64 iratkozott be a rajztanfolyamra, annak ellenére is, hogy a szaktanfolyam hat évi ok-

Bei einer Beurteilung der graphisch-technischen Leistungen der Staatsdruckerei ist es nur natürlich, wenn dem Buchdruck der breitere Raum zugewiesen wird. Nicht allein seine kulturelle Bedeutung, welche den Charakter der von uns „Neuzeit“ genannten geschichtlichen Epoche weit mehr zu beeinflussen bestimmt war, als es die Entdeckung Amerikas vermochte, ist hierfür maßgebend, sondern auch der Umstand, daß der Buchdruck als die Mutterkunst aller übrigen graphischen Fächer anzusehen ist, und endlich die Tatsache, daß ihm vor allem andern der größte Anteil an der Beschaffung der für die verschiedensten Bedürfnisse auf allen Gebieten des staatlichen, gesellschaftlichen und geschäftlichen Lebens notwendigen Druckwerke zukommt. Die außerordentlichen Verdienste, welche sich unser Staatsinstitut vornehmlich in der Sphäre des Buchdrucks erworben hat, sind von weit über die heimischen Grenzen ragender Bedeutung. Die Anstalt beschränkte sich nicht allein darauf, dem

KÖNYVOLDAL.
KÉSZÜLT A BÉCSI ÁLLAMNYOMDÁBAN.

tatás után még egyetlen-egy rajzoló sem nevelt ki, hanem téves jelszavakkal csak illetéktelen vágyakat keltett a lelkekben és ezáltal saját mesterségük fejlődési útját torlaszolta el. Mert ma már ott vagyunk, hogy a kezdő nyomdász sem tartja elég nagyoknak, elég nemesnek a maga feladatát és művészi alatt csak azt érti, amikor círázat meg dísz foglal helyet munkáiban. Valósággal a tetováló indiánusok felfogása kezd lábrakapni.

Természetesen a rajztanítás lényege nem lehet káros a nyomdászatra nézve. Csak az az irány a veszedelmes, amely kiemeli a nyomdászt a megszabott tevékenységének a köréből s amellet a rajzban sem képes teljes és önálló eredményekig jutni. Az 1907–8-iki értesítő-albumban mintegy 20 olyan műmelléklet van, amelyet állítólag mind az iskola valamelyik növendéke csinálta a díszkiadvány kötésén, béléscapírján, ex-librisén, olvasójelén, fejlécén és záróképén kívül. Ez azonban csak porhintés. Mert valójában egy sincs, amit tanuló alkotott. Egyrészt maguk a tanárok komponálták és kompilálták, esetleg már évekkel ezelőtt. Ami pedig a növendékek nevével van jegyezve, az egy sem eredeti kitalálás gyümölcse, hanem egyszerűen átpauzált variáns.

Jó! Bizonyos mértékig a másolás is lehet hasznos. A közzétételt ugyan sohasem érdemli meg, de növelheti a dekoratív érzéket a tanmenetben, bár ma már a mintalapokat is csaknem kivétel nélkül kezdik kiküszöbölni. De mit szólunk az olyan másoláshoz, amely a növendékek érzékeit egyenesen rontja. Itt

közöljük félnagyságban az Értesítő olvasójelét például arra, hogy minő felfogást nem szabad terjeszteni az iparművészeti grafikában.

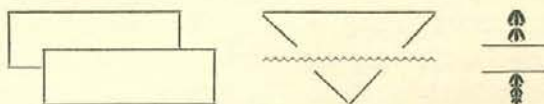
A könyv hátrafelé szélesedik, ilyen perspektíva a jól megfigyelt valóságban nem fordul elő. A lapok fel vannak hasítva s abból egy köz-

ismert betüöntödei ornamentum bujlik ki, korszorút formálva. A síkban tartott koszorún egy ingmellszerű bagoly gunnyaszt. Szörnyű aequilibristikája ez a két és három kiterjedésű ábrázolásnak.

Ne gondolja azonban senki, hogy a bagolypélda magános kivétel, mert az egész Értesítő — hármát leszámítva — csupa negatív példát tartalmaz. Van fejléc, ahol fejetetején áll a növényi ornamentumot jellemző organikus felnövé; van címlap, ahol a síkba préselt angol rózsák távlatban rajzolt vályúból nőnek ki; vannak rossz bidermájer fejek, hihetetlen színű vizirózsák s más csonka rajzgondolatok mellett ott van az a jó öreg elpusztíthatatlan sas is, Eckmann modorában megfejelve, amelyet már unalomig ismerünk naptárakból, ex-librisekből, hirdetésekéből és címlapokból egyaránt.

Egyszóval a nyomdászrajzoktatás igen balul fest az alaposabb vizsgálatra. Eredeti képességeket — sem tér-, sem

színérzéket — nem fejlesztett, hanem csak hulladékoknak, mások morzsáinak feltalálására nyújtott alkalmat. Az egész nem egyéb, mint értelmetlen játék kölcsönként motívumokkal. Ilyen rajzoktatás kétszeresen káros: először megrontja a közizlést, másodsor elvonja a mesterszedőjelölteket igazi foglalkozásuktól.

HIBÁS MESTERSZEDÉSI FOGÁSOK.

TÉVESFELFOGÁSÚ TERVEZET A NYOMDÁSZ-SZAKISKOLÁBÓL.

Twelfth Concert of
the Lyre Club
South Hall
May 12

KÉSZÜLT A CHIKAGO INLAND PRINTER
NYOMDÁSZISKOLÁJÁBAN.

Akit tehetsége a rajzolás felé sodor, ám hagyja el a nyomdát, ne szerződjék mester-szedőnek. Aki azonban az ólombetűkhöz láncolja tevékenységét, az becsületesen mérle-gelje teendőit, jöjjön tisztába feladataival, tanulja ki annak fogásait. A papíron csak szerkesz-tenie, elrendeznie kell. Rajzban csak vázlatosan építsen fel egy gondolatot, pár odavetett vonás-sal. Sem rajzokat szépen másolni, sem gon-dosan kidolgozni nem szükséges. Adott ele-mekből, betűkből, színekből, vonalakból s esetleg készen kapott rajzokból egy egységes hatást összekombinálni egy adott feladatra nagyobb szellemi munka, mint díszítmények változatait kifacsarni hiányos rajzkészséggel. A könnyen olvasható és a könnyen előállít-ható egyszerű, de izléses műveké a jövő, nem pedig a túlterhes díszeket fáradtan vonzó-ló díszkiadásoké. Kis, ügyesfogású, világos elren-dezésű, értelmesen tagolt nyomtatványokat kívánunk, amelynek dísz maga a tételrende-zés és az üditő, de mérsékelt színakkord ad. Egy modern gondolatnak célszerű alakban való megtestesítése nagyobb művészet, mint holt formák ismételtetése. Az így működő nyomdásznak sikere sem lehet kisebb a rajz-szerszám hívénel. Művészete nem fog alább állni amazénál.

Minden egyénnek észre kell azonban vennie, mikor kiválasztja kedvének és faj-súlyának megfelelő helyét az emberi munka széles mezején, hogy ő csak láncszem a lánc-

ban, egy kerék a nagy gépezet-ben. Munkatársaival egy közös együttműködés részese, amely körülmény természetesen irányt szab számára, egyéniségét alkal-mazkodásra készíti. Munkája is csak részlete egy egésznek. Ezt már a szakiskolában is fel kell tární minden szakon, hogy beleoltódjék az ifjú kezdőbe az összedolgozás érzése, a részlet-munkán át is egységtlátóvá fej-lődjék. Mert az anyagok, esz-közök és megmunkálások külön-féleségéből egy egységnek kell létrejönnie. Olyan egységnek,

amelynek nem a grafikus műtyúrke a legfőbb lényege, hanem az a nagyszerkezetű szellem, ami eltölti az alkotókat. Mindegyik tudja és mérlegelje mit, miért és hová csinál, akkor a csinálás leghelye-sebb mikéntjére is rá fog jönni. A tanításnál is min-denki segítsen a többinek és vala-mennyi minden-kinek.

A sikerek csakis így terem-hetnek. A közös munka egysége az igazi ered-mény, de ebben az egységben min-denki érezze, hogy ő is számít.

A szedő, a gép-mester, a kalkulátor mind—mind... A haladás útját épp a tudatos összemunkálkozás nyitja meg, ahol minden tag viszi a maga szerepét a többiekhez igazodva, ami által valamennyien osztozkodnak mindenik legjobb eredményeiben.

Ezt azonban könnyebb tanulni, mint tanítani. Mert formulák és receptek nincse-nek, csak elvek és módszerek. Aki másol, az

PROGRAMM
DER FACHKLASSE
FÜR TYPOGRAPHEN
DER I. HANDWERKERSCHULE
BERLIN, LINDENSTRASSE 97/98

DIESE
FACHKLASSE
GIBT BUCHDRUCKERN
GELGENHEIT ZU KUNSTGE-
WERBLICHER UND TECHNISCHER AUS-
BILDUNG. DER UNTERRICHT IST
AUF MINDESTENS ZWEI
HALBJAHRE VOR-
GESEHEN

WINTERHALBJAHR 1906/07

CÍMLAP. KÉSZÜLT A BERLINI
NYOMDÁSZ-SZAKISKOLÁBAN.

téved, mert másolni nem lehet, csak újat kigondolni, új célra, új csoportosításban. Sem Morríst, sem a régi mesterek megcsodált műveit nem lehet mintáknak venni. Azok csak arra jók, hogy felnyissák a szemet. Rajtok keresztül csak kutatni kell azt a szellemet, azokat a módszereket és elveket, amelyekkel a művészi munkát a nyomdászatban létrehozták. És ha azt megértettük és megértettük, akkor annak megfelelőleg kell dolgozni. Csodáltassuk meg az ifjakkal, amit a régiek csináltak, de fürkészteszük is ki, hogy mit hogyan csináltak, figyelmeztessük aztán a jelen anyagaira és technikáira, s azonközben ki fog fejlődni a képesség az újabb alkotásokra is. A tudomány és a művészet hagyományainak feltárása tehát csak addig a fókig hasznos, a meddig az alkalmas az egyének szaktevékenységét növelni. Akik előttünk éltek, azok hosszú és nagy küzdés árán szerzett tapasztalatokkal figyelmeztetnek

NORVÉG PÉLDA: A SZEDÉS ÉS KERETDÍSZ ELRENDEZÉSÉRE.

SONG RECITAL

UNDER THE DIRECTION OF EDWARD STEPHENSON
CHAPEL HALL. SUNDAY EVENING, MAY 25

PUPILS AND GRADUATES
OF THE STEPHENSON
VOCAL CLASSES
WILL PARTICI
PATE...NO
TICKET

KÉSZÜLT A CHIKAGOI INLAND PRINTER
NYOMDÁSZISKOLÁJÁBAN.

bennünket, hogy milyen úton járjunk. Csak meg kell tudni érteni ezeket a figyelmeztetéseket s akkor azt fogjuk találni, hogy a képzelőtehetség, izlés, színbeli és formai találékonyság rejtett forrásai felfakadnak a nyomdász-íparművészet számára is.

A jövő biztosítéka csak ez lehet, szemünk csak azt keresse, a lassan kibontakozó, de dicsőséges jövőt, ahol a munka a maga erejével koronázza meg készítőjét. Ne neveljünk vergődő foglyokat a művészet számára, hanem igaz nyomdászokat — íparművésznymondászokat — akik képesek a maguk korlátjain belül is szárnyalásra, akik a sokféle nyomdászmatériát, legfőképpen pedig a betűket, vonalakat, kockákat és pontocskákat, a papírost és a színeket úgy rendezék el egy egységes alkotás érdekében, hogy azoknak az adott elemeknek formái és színbeli díszítőképesége legjobban kiaknáztassék. Ne üzzünk elérhetetlen ideálokat, de valósítsuk meg ami tőlünk telik, s akkor gazdag lesz lelkünk, örömteljes az életünk és művészi a munkánk.

